

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 19352

Tarih : 06.08.2026

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ev Emekçileri, Bakım Verenler, Ev İşçileri, Bakım Hakkı ve Kamusal Bakım Hizmetleri Hakkında Kanun Teklifi gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Semra ÇAĞLAR GÖKALP

Bitlis Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği , Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler , İçişleri
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 7-8-2026	Esas No: 2/3798

06 Ağustos 2026
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
06 Ağustos 2026
No: 1910672

GENEL GEREKÇE

Giriş

Cumhuriyet tarihi boyunca sosyal güvenlik ve çalışma yaşamına ilişkin düzenlemeler büyük ölçüde ücretli istihdam esas alınarak oluşturulmuştur. Üretim ilişkileri içerisinde ücret karşılığında gerçekleştirilen emek hukuken görünür kabul edilirken, hanelerde sürdürülen ücretsiz bakım ve yeniden üretim emeği cumhuriyet dönemi boyunca sosyal güvenlik sisteminin, çalışma hukukunun ve sosyal politika mekanizmalarının dışında bırakılmıştır.

Oysa toplumun günlük yaşamının sürdürülebilmesi, işgücünün yeniden üretimi, çocukların büyütülmesi, yaşlıların, engellilerin ve hastaların yaşamlarının devam ettirilmesi ile hane halkının temel gereksinimlerinin karşılanması büyük ölçüde kadınların karşılıksız emeği sayesinde mümkün olmaktadır.

Ev içi emek yalnızca bireysel bir aile faaliyeti değil; ekonomik üretimin devamını sağlayan toplumsal yeniden üretim sürecinin temel unsurudur. Bugün Türkiye'de milyonlarca kadın; çocuk bakımı, yaşlı bakımı, engelli bakımı, hasta bakımı, yemek hazırlama, temizlik, hane organizasyonu, duygusal bakım ve sosyal yeniden üretim gibi çok yönlü emek süreçlerini herhangi bir ücret almaksızın yürütmektedir. Bu emek sayesinde hem kamu bütçesinin üstlenmesi gereken önemli bakım hizmetleri aile içerisine devredilmekte hem de ücretli emek piyasasının sürekliliği sağlanmaktadır.

Buna rağmen söz konusu emek hukuken çalışma olarak kabul edilmemekte; sosyal güvenlik sisteminde karşılığı bulunmamakta ve kadınların yaşlılık döneminde yoksulluk riskini artırmaktadır.

Bu Kanun Teklifi, ücretsiz bakım emeğinin görünmezliğini ortadan kaldırmayı, bakım hakkını sosyal hak olarak tanımayı ve bakım hizmetlerinin kamusal sorumluluk temelinde yeniden örgütlenmesini amaçlamaktadır.

Toplumsal Yeniden Üretim ve Bakım Ekonomisi

Ekonomik sistem yalnızca piyasada gerçekleşen mal ve hizmet üretiminden ibaret değildir. Her ekonomik faaliyetin sürdürülebilmesi için işgücünün her gün yeniden üretilmesi gerekir. Bu yeniden üretim; çocukların yetiştirilmesi, yaşlıların desteklenmesi, engellilerin bakımı, hastaların iyileştirilmesi, beslenme, temizlik, psikososyal destek ve bakım organizasyonu gibi faaliyetlerden oluşmaktadır. Feminist iktisat literatüründe bu süreç "toplumsal yeniden üretim" olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal yeniden üretim, kapitalist ekonominin görünmeyen altyapısını oluşturmaktadır. Ücretli emek piyasasının sürdürülebilmesi; ertesi gün işe gidecek işçinin dinlenmesi, beslenmesi, çocuklarının yetiştirilmesi ve bakım ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Bu faaliyetlerin büyük bölümü ise kadınlar tarafından ücretsiz biçimde yerine getirilmektedir. Dolayısıyla bakım emeği yalnızca aileye değil, bütün topluma ve ekonomiye değer üretmektedir. Ancak ulusal gelir hesaplarında görünmeyen bu emek, sosyal

güvenlik sisteminde de karşılık bulmamaktadır. Bu durum kadın emeğinin sistematik biçimde değersizleştirilmesine yol açmaktadır.

Demokratik Toplum ve Kadın Özgürlüğü Perspektifi

Kadınların görünmeyen ve karşılıksız bakım emeği, tarihsel olarak egemen toplumsal cinsiyet ilişkileri içerisinde kadınlara yüklenen doğal ve değişmez bir sorumluluk olarak kabul ettirilmiştir. Oysa bakım emeği, biyolojik bir zorunluluk değil; toplumsal, ekonomik ve siyasal ilişkiler içerisinde şekillenen bir emek alanıdır. Bu nedenle bakımın yalnızca aile içinde ve esas olarak kadınlar tarafından karşılanması, toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretilmesine yol açmaktadır.

Kadınların yaşamlarının büyük bölümünü ücretsiz bakım emeğine ayırmak zorunda bırakılması; ekonomik bağımsızlıklarını zayıflatmakta, kamusal yaşama ve karar alma süreçlerine katılımlarını sınırlandırmakta, eğitim ve istihdam olanaklarına erişimlerini azaltmakta, sosyal güvenlik ve emeklilik haklarından eşitsiz biçimde yararlanmalarına neden olmaktadır. Bu durum, yalnızca bireysel bir mağduriyet değil; toplumun demokratikleşmesi, eşitlik temelinde örgütlenmesi ve özgür yaşamın geliştirilmesi önünde yapısal bir engel oluşturmaktadır.

Kadın özgürlüğünü esas alan demokratik toplum yaklaşımı; bakım emeğini kadınların kaderi ya da aile içindeki geleneksel rolü olarak değil, toplumun ortak yaşamının sürdürülmesi için gerekli kolektif bir sorumluluk alanı olarak ele alır. Bu perspektifte bakım, özel alanın içine hapsedilmiş görünmez bir yük olmaktan çıkarılarak toplumsal dayanışma, eşitlik ve özgür yaşam anlayışı temelinde yeniden örgütlenmesi gereken kamusal bir hak alanıdır.

Bu Kanun Teklifi; bakım hizmetlerini kadınların ücretsiz ve görünmeyen emeğine dayalı mevcut anlayıştan çıkararak, bakım hakkını toplumsal bir hak ve kamusal sorumluluk olarak tanımlayan yeni bir yaklaşımı esas almaktadır. Teklif, kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal yaşama eşit katılımının önündeki yapısal engellerin kaldırılmasını; bakımın aileye ve özellikle kadınlara devredilen bir yük olmaktan çıkarılarak demokratik, eşitlikçi ve dayanışmacı bir toplum anlayışı içerisinde kamusal politikalar yoluyla güvence altına alınmasını amaçlamaktadır.

Türkiye’de Ücretsiz Bakım Emeği ve Kadın Yoksulluğu

Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı uzun yıllardır erkeklerin belirgin biçimde gerisinde seyretmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, çocuk, yaşlı, engelli ve hasta bakımının büyük ölçüde kadınların sorumluluğu olarak görülmesidir. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü nedeniyle kadınlar ücretli çalışma yaşamına katılmadan önce ve katıldıktan sonra da bakım yükünü taşımaya devam etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan zaman kullanımı araştırmaları, kadınların ücretsiz ev işleri ve bakım faaliyetlerine erkeklerden katbekat fazla zaman ayırdığını göstermektedir. TÜİK’in 2025 yılı Zaman Kullanımı Araştırması’na göre, 15 yaş ve üzerindeki

fertlerin hanehalkı ve aile bakımına ayırdığı süre cinsiyete göre incelendiğinde; kadınların bu faaliyetlere günde ortalama 4 saat 3 dakika, erkeklerin ise 58 dakika ayırdığı görülmektedir. Bu tablo, bakım emeğinin toplumsal olarak kadınlara yüklenen görünmez bir çalışma biçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen ücretsiz bakım emeği, Gayrisafi Yurt İçi Hasıla hesaplamalarına dâhil edilmemekte; sosyal güvenlik sisteminde çalışma olarak kabul edilmemekte ve emeklilik hakkı doğurmamaktadır.

Kadınların ücretsiz bakım emeği nedeniyle işgücü piyasasından çekilmesi veya kayıt dışı, güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kalması, yaşam boyu gelir kaybına neden olmakta; bu durum yaşlılık döneminde yoksulluğu derinleştirmektedir. Eş üzerinden sağlık güvencesine bağlı olma pratiği ise kadınların sosyal güvenlik hakkını bireysel bir hak olmaktan çıkarıp aile ilişkilerine bağımlı hale getirmektedir.

Bu teklif, ücretsiz bakım emeğini sosyal güvenlik sistemi içinde tanıyarak kadınların ekonomik bağımsızlığını güçlendirmeyi, yaşlılıkta yoksulluk riskini azaltmayı ve bakım emeğini toplumsal olarak görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Ev İşçilerinin Güvencesizliği ve Kayıt Dışı Çalışma

Ev hizmetlerinde çalışanlar, Türkiye'de en yüksek kayıt dışılık oranlarından birine sahip emek gruplarından biridir. Temizlik, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, hasta bakımı ve gündelik ev işleri gibi faaliyetleri ücret karşılığında yerine getiren ev işçileri çoğu zaman yazılı iş sözleşmesi olmaksızın çalıştırılmakta; ücret, çalışma süresi, dinlenme hakkı ve sosyal güvenlik bakımından ciddi hak ihlalleriyle karşı karşıya kalmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 4 üncü maddesinde yer alan istisna nedeniyle ev hizmetlerinde çalışanlar, iş hukukunun temel güvencelerinin önemli bir bölümünden yararlanamamaktadır. Mevcut sosyal güvenlik düzenlemeleri ise ev işçilerinin çalışma biçimlerine uygun, kapsayıcı ve hak temelli bir koruma sağlamaktan uzaktır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 189 sayılı Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş Sözleşmesi, ev işçilerinin diğer işçilerle eşit haklara sahip olması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu Kanun Teklifi ile ev işçilerinin çalışma yaşamında ayrımcılığa uğramasının önüne geçilmesi; iş güvencesi, sosyal güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği, ücretli izin, fazla çalışma ücreti, haftalık dinlenme, sendikal haklar ve yazılı iş sözleşmesi gibi temel haklardan tam olarak yararlanmaları hedeflenmektedir.

Bakım Hakkı ve Bakımın Kamusallaşması

Bakım hizmetleri yalnızca aile bireylerinin özel sorumluluğu olarak görülemez. Çocukların, yaşlıların, engellilerin ve süregen hastalığı bulunan bireylerin bakım gereksinimleri, sosyal devlet ilkesinin doğal bir sonucudur. Bu nedenle bakım hakkı, eğitim ve sağlık hakkı gibi kamusal bir sosyal hak olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye'de bakım hizmetlerinin büyük ölçüde haneler tarafından karşılanması, özellikle kadınların yaşamını ücretsiz bakım emeği etrafında şekillendirmekte; kadınların eğitim, çalışma, siyasal katılım ve sosyal yaşama erişimini sınırlamaktadır. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmektedir.

Bu teklif ile bakım hizmetlerinin yalnızca aileye bırakılmasına dayalı anlayış yerine; merkezi idare, yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumlarının sorumluluğunu esas alan kamusal bakım modeli benimsenmektedir. Kreşler, gündüzlü bakım merkezleri, yaşlı yaşam merkezleri, engelli destek merkezleri, geçici bakım (respite care) hizmetleri ve evde destek mekanizmalarının yaygınlaştırılması, bakım yükünün toplumsal olarak paylaşılmasının temel araçlarıdır.

Bakımın kamusallaştırılması, kadınların bakım yükünü görünmez biçimde üstlenmesini değil; bakım hizmetlerinin hak temelli, erişilebilir, nitelikli ve kamusal olarak sunulmasını ifade etmektedir.

Anayasal Dayanak

Bu Kanun Teklifi, Anayasa'nın sosyal devlet ve eşitlik ilkeleri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Anayasa'nın; 2 nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal hukuk devleti olduğu, 5 inci maddesinde devletin kişinin temel hak ve özgürlüklerini geliştirmekle yükümlü olduğu, 10 uncu maddesinde kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve bu eşitliğin yaşama geçirilmesi için devletin gerekli tedbirleri alacağı, 41 inci maddesinde ailenin korunmasının ve çocukların bakımının devletin sorumluluğunda olduğu, 49 uncu maddesinde çalışmanın herkesin hakkı olduğu, 60 ıncı maddesinde herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip bulunduğu, 65 inci maddesinde ise devletin sosyal ve ekonomik hakları mali kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde gerçekleştirmekle yükümlü olduğu düzenlenmektedir. Ayrıca Anayasa'nın 90 ıncı maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler iç hukukun ayrılmaz bir parçasıdır. Üstelik yine Anayasa'nın 90 ıncı maddesine göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır. Bu nedenle uluslararası insan hakları belgelerinde yer alan kadın hakları, çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı ve bakım hakkına ilişkin ilkeler de bu Kanun Teklifinin hukuki temelini oluşturmaktadır.

Uluslararası Hukuk ve Devletin Yükümlülükleri

Kadınların ücretsiz bakım emeğinin görünür kılınması, sosyal güvence altına alınması ve bakım hizmetlerinin kamusal sorumluluk olarak örgütlenmesi yalnızca bir sosyal politika tercihi değil, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinden doğan hukuki yükümlülüklerinin de bir gereğidir.

Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama eşit katılımını engelleyen yapısal eşitsizliklerin giderilmesi, uluslararası insan hakları hukukunun temel ilkelerinden biridir. Ücretsiz bakım emeğinin büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenilmesi; kadınların eğitim, istihdam, siyasal

katılım, sosyal güvenlik ve insana yakışır yaşam hakkına erişimini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle bakım emeğinin tanınması ve kamusal olarak desteklenmesi, kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının ayrılmaz bir parçasıdır.

Türkiye'nin taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), taraf devletlere kadınların çalışma yaşamında fiilî eşitliğini sağlayacak önlemleri alma yükümlülüğü yüklemektedir. CEDAW Komitesi'nin tavsiye kararlarında da, ücretsiz bakım emeğinin kadınların ekonomik bağımsızlığını sınırlandıran temel nedenlerden biri olduğu vurgulanmakta; devletlerden bakım hizmetlerini yaygınlaştırmaları, sosyal güvenlik sistemlerini bakım emeğini dikkate alacak biçimde yeniden düzenlemeleri ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünü dönüştürecek politikalar geliştirmeleri istenmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nın 189 sayılı Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş Sözleşmesi, ev işçilerinin diğer işçilerle eşit çalışma koşullarına, sosyal güvenlik hakkına, dinlenme hakkına, yazılı iş sözleşmesine ve örgütlenme özgürlüğüne sahip olması gerektiğini kabul etmektedir. Türkiye bu sözleşmeye henüz taraf olmamış olmakla birlikte, teklif ile öngörülen düzenlemeler ev işçilerinin çalışma yaşamında maruz kaldıkları yapısal güvencesizliğin giderilmesine ve uluslararası çalışma standartlarına uyum sağlanmasına katkı sunacaktır.

ILO'nun 156 sayılı Aile Sorumlulukları Olan İşçiler Sözleşmesi, bakım sorumluluğu bulunan bireylerin çalışma yaşamına eşit katılımını güvence altına almayı hedeflemektedir. Bakım yükünün kadınlar üzerinde yoğunlaşması nedeniyle ortaya çıkan eşitsizliklerin giderilmesi, bu sözleşmenin temel amaçları arasındadır. Bu Kanun Teklifi, bakım emeğini yalnızca aile içinde çözülecek özel bir mesele olarak değil, kamusal politika konusu olarak ele alarak bu yaklaşımı iç hukuka taşımaktadır.

Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, engelli bireylerin bağımsız yaşam hakkını ve toplumsal yaşama tam katılımını güvence altına alırken, bakım hizmetlerinin yalnızca aile bireylerinin omuzlarına bırakılmamasını, erişilebilir ve kamusal destek mekanizmalarının oluşturulmasını öngörmektedir. Evde bakım hizmeti sunan kişilerin sosyal güvenlik kapsamına alınması ve kamusal bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Benzer biçimde Türkiye'nin 2000 yılında imzaladığı ve 2003 yılında ise onaylayarak iç hukukun parçası haline getirdiği Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ESKHS), herkesin sosyal güvenlik, çalışma ve adil yaşam koşullarına sahip olma hakkını güvence altına almaktadır. Bakım emeğinin görünmezliği nedeniyle kadınların sosyal güvenlik hakkından mahrum bırakılması, sözleşmede güvence altına alınan hakların etkin kullanımını engelleyen yapısal bir eşitsizlik oluşturmaktadır.

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı da çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, sosyal yardım ve aile yaşamının korunmasına ilişkin hükümleriyle bakım politikalarının kamusal sorumluluk temelinde örgütlenmesini desteklemektedir. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi kararlarında da

çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliği ve kadınların bakım yükü nedeniyle istihdama katılamamasının sosyal hak ihlali oluşturabileceği kabul edilmektedir.

Bu Kanun Teklifi, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirmesine ve temel hak ve özgürlükler alanındaki uluslararası standartları güçlendirmeye yönelik yeni sözleşmelere taraf olma iradesini ortaya koymasına imkân sağlayan önemli bir demokratik adım niteliğindedir.

Bakım Hakkı ve Demokratik Toplum

Bakım yalnızca bireylerin özel yaşamına ilişkin bir faaliyet değildir; toplumun sürekliliğini sağlayan temel kamusal işlevlerden biridir. Çocukların yetişmesi, yaşlıların yaşamlarını onur içinde sürdürebilmesi, engelli bireylerin bağımsız yaşam hakkından yararlanabilmesi ve hastaların bakım gereksinimlerinin karşılanması, demokratik toplumun ortak sorumluluğudur.

Ancak mevcut sosyal politika anlayışı bakım hizmetlerini büyük ölçüde ailelerin, aile içinde ise kadınların sorumluluğu olarak görmektedir. Bu yaklaşım, kadınların ücretsiz emeğini görünmez kılmakta; bakım yükünü toplumsallaştırmak yerine özelleştirmekte ve kadınların ekonomik bağımsızlığını zayıflatmaktadır.

Demokratik toplum anlayışı bakımın yalnızca aileye bırakılmasını değil, toplum ve kamu tarafından ortaklaşa üstlenilmesini gerektirir. Bakım hakkı, yalnızca bakım alan kişinin değil, bakım veren kişinin de haklarını içerir. Bu nedenle bakım politikalarının temel amacı; bakım hizmetlerinin niteliğini artırmak, bakım yükünü adil biçimde paylaşmak ve kadınların yaşamlarını yalnızca bakım emeği etrafında kurmak zorunda kalmadıkları eşitlikçi bir toplumsal düzen oluşturmaktır.

Bu Kanun Teklifi ile bakım hizmetleri sosyal yardım anlayışının konusu olmaktan çıkarılarak sosyal hak niteliğinde kamusal hizmetler olarak yeniden tanımlanmaktadır. Böylece bakım verenlerin sosyal güvenlik haklarının güvence altına alınması, bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve bakım yükünün toplumsal olarak paylaşılması hedeflenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile Kanunun amacı düzenlenmektedir. Düzenleme; ücretsiz ev içi emeği ve bakım emeğinin hukuken tanınmasını, ev emekçilerinin sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmesini, ev işçilerinin çalışma haklarının güvence altına alınmasını ve bakım hakkının kamusal bir sosyal hak olarak kabul edilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca bakım hizmetlerinin aileye ve özellikle kadınlara yüklenmesine dayalı mevcut anlayış yerine, bakımın kamusal sorumluluk temelinde yeniden örgütlenmesi hedeflenmektedir.

Madde 2- Madde ile Kanunun kapsamı belirlenmektedir. Düzenleme, ücretsiz ev içi emeği ve bakım emeğini sürekli olarak yerine getiren ev emekçilerini, ücret karşılığında ev hizmetlerinde çalışan ev işçilerini ve evde bakım hizmeti sunan bakım verenleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Böylece bakım emeğinin farklı biçimleri tek bir kanun çatısı altında hak temelli bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Madde 3- Madde ile Kanunda kullanılan temel kavramlar tanımlanmaktadır. Ev içi emek, bakım emeği, toplumsal yeniden üretim emeği, bakım hakkı, ev emekçisi, ev işçisi ve kamusal bakım hizmeti gibi kavramların açıklığa kavuşturulması suretiyle uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 4- Madde ile Kanunun uygulanmasına yön verecek temel ilkeler belirlenmektedir. Düzenleme; bakım hakkının temel bir sosyal hak olduğu, ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğinin toplumsal ve ekonomik değer taşıdığı, bakım hizmetlerinin kamusal sorumluluk kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve bakım yükünün toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde paylaşılmasının esas olduğu anlayışını benimsemektedir. Ayrıca çocukların üstün yararı, engelli bireylerin bağımsız yaşam hakkı ve yaşlı bireylerin insan onuruna yakışır yaşam hakkının gözetilmesi ile bakım politikalarının katılımcı biçimde oluşturulması amaçlanmaktadır.

Madde 5- Madde ile ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğinin sosyal güvenlik hukuku bakımından tanınması amaçlanmaktadır. Günümüzde ekonomik ve toplumsal yaşamın sürdürülmesinde belirleyici bir işlev gören ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğinin sosyal güvenlik sistemi dışında bırakılması önemli bir eşitsizlik yaratmaktadır. Düzenleme ile bu emeğin sosyal güvenlik bakımından karşılık bulması ve bu nedenlerle çalışma yaşamından uzak kalan kişilerin sosyal güvenlik haklarının korunması hedeflenmektedir.

Madde 6- Madde ile bakım veren kişilerin yalnızca ekonomik değil, psikososyal ve mesleki açıdan da desteklenmesi amaçlanmaktadır. Sürekli bakım yükü üstlenen kişilerin bakım sürecini nitelikli biçimde sürdürebilmeleri ve sosyal yaşamdan kopmalarının önlenmesi amacıyla psikososyal destek, bakım eğitimi, rehabilitasyon ve danışmanlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları öngörülmektedir.

Madde 7- Madde ile bakım verenlerin dinlenme, sağlık, eğitim, çalışma ve sosyal yaşama katılım haklarını kullanabilmelerini sağlamak amacıyla geçici bakım hizmeti düzenlenmektedir. Uluslararası uygulamalarda "mola bakımı (respite care)" olarak da bilinen bu hizmet sayesinde bakım yükünün kesintisiz biçimde tek bir kişi üzerinde kalmasının önüne geçilmesi ve bakım hizmetlerinin kamusal olarak desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 8- Madde ile sürekli bakım hizmeti sunan kişilerin dinlenme hakkı güvence altına alınmaktadır. Bakım emeğinin kesintisiz ve yoğun niteliği dikkate alınarak, bakım veren kişilerin belirli sürelerle kamusal geçici bakım hizmetinden yararlanmaları öngörülmekte ve bakım yükünün bireysel bir sorumluluk olmaktan çıkarılarak kamusal destek mekanizmalarıyla paylaşılması amaçlanmaktadır.

Madde 9- Madde ile bu Kanun kapsamında sigortalı sayılmayacak kişiler belirlenmekte ve mükerrer sigortalılığın önüne geçilmektedir. Ayrıca birden fazla sosyal güvenlik statüsüne tabi olunması hâlinde, hak kaybını önlemek amacıyla sigortalı lehine olan hükümlerin uygulanacağı düzenlenmektedir. Böylece sosyal güvenlik sisteminde bütünlük ve hukuki güvenlik sağlanmaktadır.

Madde 10- Madde ile ev emekçilerinin sigortalılık başlangıcına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir. Sigortalılık hakkının başvuru veya resen yapılacak tespit üzerine başlaması öngörülmekte, hakka erişimin yalnızca bireysel başvuruya bağlı kalmasının önüne geçilmektedir. Ayrıca sigortalılık hakkının medeni durum, aile yapısı veya aynı hanede başka bir bakım verenin bulunması gibi nedenlerle sınırlandırılmayacağı açıkça hükme bağlanarak eşitlik ilkesinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 11- Madde ile ev emekçilerinin kayıt ve tescil işlemlerine ilişkin usul düzenlenmektedir. Başvuru esasının yanı sıra kamu kurumlarının kayıtlarına dayanarak resen tescil yapılabilmesine imkân tanınarak, ücretsiz bakım emeği nedeniyle kamu kurumlarına başvuru imkânı bulamayan kişilerin sosyal güvenlik haklarına erişiminin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca hakların yalnızca başvuru yapılmamış olması gerekçesiyle ortadan kaldırılamayacağı güvence altına alınmaktadır.

Madde 12- Madde ile kayıt ve tescil işlemlerinde esas alınacak bilgi ve belgeler düzenlenmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarının elindeki kayıtların kullanılmasına olanak tanınarak tescil işlemlerinin hızlı, etkin ve güvenilir biçimde yürütülmesi amaçlanmaktadır. Böylece bakım emeğinin ispatında kişilere aşırı belge yükü yüklenmesinin önüne geçilmektedir.

Madde 13- Madde ile sigortalılığın sona ermesine ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Sigortalılığın yalnızca Kanunda belirtilen hâllerde sona ereceği hüküm altına alınırken, bakım faaliyetindeki geçici kesintilerin hak kaybına yol açmaması güvence altına alınmaktadır. Ayrıca uyuşmazlıklarda bakım veren kişinin beyanının esas alınması ve aksinin idarece ispat edilmesi öngörülmekte hak arama özgürlüğü ile hukuki güvenlik ilkesi güçlendirilmektedir.

Madde 14- Madde ile bu Kanun kapsamında sigortalı olanların malullük aylığının hesaplanmasına ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Sürekli bakım ihtiyacı bulunan malullerin daha ağır yaşam koşulları dikkate alınarak aylık bağlama oranının artırılması öngörülmekte; böylece sosyal güvenlik sisteminin sosyal risklere karşı koruyucu niteliğinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 15- Madde ile yaşlılık aylığının hesaplanmasına ilişkin usul belirlenmektedir. Sigortalılık süresi ve prim ödeme süresi esas alınarak yaşlılık aylığının hesaplanması öngörülmekte; uzun süre sigortalı kalan ve daha fazla prim ödeyen kişilerin bu katkılarının aylık hesabına yansıtılması amaçlanmaktadır.

Madde 16- Madde ile sigortalının ölümü hâlinde hak sahiplerine bağlanacak ölüm aylığının hesaplanmasına ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Düzenleme ile hak sahiplerinin sosyal güvenlik haklarının korunması ve ölüm sonrası gelir güvencesinin devam ettirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 17- Madde ile ev emekçileri ve bakım verenlerin uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortasına ilişkin primlerinin Hazine tarafından karşılanması öngörülmektedir. Ücretsiz bakım emeğinin bireysel bir tercih değil, toplumsal yarar üreten bir faaliyet olduğu kabul edilerek sosyal güvenlik desteğinin sosyal yardım anlayışıyla değil, anayasal sosyal güvenlik hakkının bir gereği olarak sağlanması amaçlanmaktadır. Ayrıca isteğe bağlı ek prim ödeme imkânı tanınarak daha yüksek emeklilik hakkına erişim de güvence altına alınmaktadır.

Madde 18- Madde ile ücretsiz ev içi emek ve bakım emeği nedeniyle sigortasız geçen sürelerin borçlanılabilesine imkân tanınmaktadır. Düzenleme sayesinde bakım sorumluluğu nedeniyle çalışma yaşamından uzak kalan kişilerin emeklilik haklarının güçlendirilmesi ve geçmiş bakım sürelerinin sosyal güvenlik sistemi içerisinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca belirli hâllerde borçlanma primlerinin Hazine tarafından karşılanabilmesine olanak sağlanarak bakım emeğinin kamusal niteliği gözetilmektedir.

Madde 19- Madde ile bu Kanun kapsamında sigortalı olanlar ile bakmakla yükümlü oldukları kişilerin genel sağlık sigortasından primsiz yararlanması güvence altına alınmaktadır. Sağlık hakkının bakım faaliyetinin devamı şartına bağlanmaması öngörülmektedir, bakım sorumluluğundaki değişiklikler nedeniyle sağlık hizmetlerine erişimin kesintiye uğramasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 20- Madde ile ev işçilerinin, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında olduğu açıkça hükme bağlanmaktadır. Böylece mevcut mevzuatta ev işçilerinin iş hukuku güvencelerinden büyük ölçüde yararlanamamasına yol açan istisnaların ortadan kaldırılması ve ev işçilerinin ücret, çalışma süresi, dinlenme hakkı, kıdem tazminatı, sendikal haklar ile iş sağlığı ve güvenliği bakımından diğer işçilerle eşit haklara sahip olmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 21- Madde ile ev işçilerine ilişkin uluslararası çalışma standartlarının ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 189 sayılı Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş Sözleşmesinde benimsenen ilkelerin gözetilmesi öngörülmektedir. Böylece ev işçilerinin çalışma yaşamına ilişkin haklarının uluslararası standartlarla uyumlu biçimde korunması ve uygulamada hak temelli bir yaklaşımın benimsenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 22- Madde ile ev işçilerinin çalışma ilişkilerinde hukuki güvenliğin sağlanması amaçlanmaktadır. İşçinin haklarını sınırlandıran sözleşme hükümlerinin geçersiz sayılması ve belirli süreyi aşan çalışmalarda yazılı iş sözleşmesi yapılmasının zorunlu tutulması suretiyle tarafların hak ve yükümlülüklerinin açık biçimde belirlenmesi, kayıt dışılığın azaltılması ve olası uyuşmazlıkların önlenmesi hedeflenmektedir.

Madde 23- Madde ile ev işçilerinin ayrımcılık, şiddet ve kötü muameleye karşı korunması amaçlanmaktadır. Ev hizmetlerinin çoğunlukla kapalı ve denetimi güç ortamlarda yürütülmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek hak ihlallerinin önlenmesi, çalışma yaşamında eşitlik ilkesinin güçlendirilmesi ve şiddete maruz kalan ev işçileri bakımından koruyucu ve önleyici mekanizmaların etkin şekilde işletilmesi öngörülmektedir.

Madde 24- Madde ile ev işçilerinin iş sağlığı ve güvenliği hakları güvence altına alınmaktadır. Ev hizmetlerinin yürütüldüğü konutların da güvenli çalışma ortamı sağlaması gerektiği kabul edilerek işverenlere gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü getirilmektedir. Ayrıca iş kazası ve meslek hastalığı hükümlerinin ev işçileri hakkında da uygulanacağı açıkça düzenlenerek diğer işçilerle eşit koruma sağlanmaktadır.

Madde 25- Madde ile bakım hizmetlerinin sosyal devlet ilkesinin gereği olarak kamusal bir hizmet olduğu hüküm altına alınmaktadır. Çocukların, yaşlıların, engelli bireylerin ve bakıma ihtiyaç duyan diğer kişilerin bakım hizmetlerine erişiminin devletin temel yükümlülüklerinden biri olduğu kabul edilmekte; ekonomik yetersizlik nedeniyle hiç kimsenin bakım hizmetlerinden mahrum bırakılmaması amaçlanmaktadır.

Madde 26- Madde ile bakım hizmetlerinin hak temelli, ücretsiz, erişilebilir, ayrımcılık içermeyen ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetten bir anlayışla sunulması öngörülerek bakım hizmetlerinde fırsat eşitliğinin sağlanması ve kamu hizmetlerinin insan hakları odaklı biçimde yürütülmesi amaçlanmaktadır.

Madde 27- Madde ile büyükşehir belediyeleri ile nüfusu elli binin üzerindeki belediyelere bakım hizmetlerine ilişkin kurumsal sorumluluk yüklenmektedir. Çocuk gündüz bakım merkezleri, yaşlı ve engelli gündüz yaşam merkezleri ile evde destek ve bakım birimlerinin yaygınlaştırılması suretiyle bakım hizmetlerinin yerel düzeyde erişilebilir ve sürdürülebilir biçimde sunulması, bakım yükünün yalnızca ailelerin omuzlarına bırakılmaması amaçlanmaktadır.

Madde 28- Madde ile bakım politikalarının bütüncül, katılımcı ve uzun vadeli bir planlama anlayışıyla yürütülmesi amacıyla Ulusal Bakım Politikası Belgesi hazırlanması öngörülmektedir. Belgenin hazırlanma sürecine kamu kurumlarının yanı sıra yerel yönetimlerin, üniversitelerin, kadın ve engelli örgütlerinin, sendikaların ve meslek örgütlerinin katılımı sağlanarak bakım politikalarının demokratik katılım ilkesi doğrultusunda oluşturulması hedeflenmektedir.

Madde 29- Madde ile bakım hizmetlerinin etkinliğinin ve yaygınlığının düzenli olarak izlenmesi amaçlanmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca hazırlanacak yıllık izleme raporlarının kamuoyuna açıklanması ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması suretiyle bakım politikalarının şeffaflığı, hesap verebilirliği ve demokratik denetimi güçlendirilmektedir.

Madde 30- Madde ile bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde uygulanacak genel hukuk kuralları belirlenmektedir. Böylece uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesi ve sosyal güvenlik alanındaki boşlukların 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde tamamlanması sağlanarak hukuki belirlilik ve uygulama birliği temin edilmektedir.

Madde 31- Madde ile 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda değişiklik yapılarak evde bakım yardımının belirlenmesinde yalnızca gelir ölçütünün esas alınmasına dayalı mevcut

yaklaşım değiştirilmektedir. Bakıma ihtiyaç düzeyi, bakım yükünün yoğunluğu ve bakım veren kişinin sosyal güvenlik durumu gibi ölçütlerin birlikte değerlendirilmesi öngörülmekte; ayrıca bakım verenlerin uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin primlerinin Hazine tarafından karşılanması sağlanarak bakım hizmetlerinin sosyal yardım anlayışından çıkarılıp hak temelli sosyal güvenlik politikası kapsamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 32- Madde ile 4857 sayılı İş Kanununun 4 üncü maddesinde yer alan ve ev hizmetlerinde çalışanları İş Kanunu kapsamı dışında bırakan istisna hükmü yürürlükten kaldırılmaktadır. Böylece ev işçilerinin iş hukuku bakımından diğer işçilerle eşit hak ve güvencelerden yararlanmasının önündeki yasal engel kaldırılmakta ve çalışma yaşamında eşitlik ilkesinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 33- Madde ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda değişiklik yapılarak büyükşehir belediyelerine bakım hizmetlerinin planlanması, koordinasyonu ve sunulmasına ilişkin açık görev verilmektedir. Böylece bakım politikalarının yerel yönetimlerin asli hizmet alanlarından biri hâline getirilmesi ve büyükşehir belediyelerinin bakım hizmetlerinin geliştirilmesinde etkin rol üstlenmesi hedeflenmektedir.

Madde 34- Madde ile 5393 sayılı Belediye Kanununda değişiklik yapılarak belediyelerin bakım hizmetleri alanındaki görev ve sorumlulukları genişletilmektedir. Belediyelerin çocuklar, yaşlılar, engelliler ve bakıma ihtiyaç duyan bireylere yönelik gündüzlü bakım merkezleri, evde destek hizmetleri ve geçici bakım hizmetleri kurabilmelerine açık yasal dayanak oluşturularak bakım hizmetlerinin yerel düzeyde yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Madde 35- Madde ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 6 ncı maddesinde yer alan ve ücretsiz ev içi emek ile bakım emeğini sosyal güvenlik sistemi dışında bırakan istisna hükmü yürürlükten kaldırılmaktadır. Böylece ev emekçilerinin sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmesinin önündeki yasal engel ortadan kaldırılarak Kanunun temel amacına uygun bir hukuki altyapı oluşturulmaktadır.

Madde 36- Madde ile 5510 sayılı Kanuna eklenen hüküm doğrultusunda ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğini sürekli olarak yerine getiren ev emekçileri ile bakım verenlerin sigortalılık statüsü açıkça düzenlenmektedir. Ayrıca primlerin Hazine tarafından karşılanması, isteğe bağlı ek prim ödenebilmesi ve geçmiş bakım sürelerinin borçlanılabilmesi öngörülerek bakım emeğinin sosyal güvenlik sistemi içerisinde kalıcı ve sürdürülebilir biçimde güvence altına alınması amaçlanmaktadır.

Madde 37- Madde ile 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda yer alan istisna hükmü kaldırılarak ev işçilerinin de iş sağlığı ve güvenliği hükümlerinden tam olarak yararlanması sağlanmaktadır. Düzenleme ile ev hizmetlerinde çalışanların güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olması güvence altına alınmakta, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik koruyucu yaklaşım güçlendirilmektedir.

Madde 38- Madde ile Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esasların, ilgili bakanlıkların iş birliği içerisinde hazırlanacak yönetmelikle belirlenmesi öngörülmektedir. Düzenleme, Kanunun uygulanmasında kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması ve uygulama birliğinin oluşturulması amacı taşımaktadır.

Madde 39- Yürürlük maddesidir.

Madde 40- Yürütme maddesidir.

EV EMEKÇİLERİ, BAKIM VERENLER, EV İŞÇİLERİ, BAKIM HAKKI VE KAMUSAL BAKIM HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Tanımlar ve Temel İlkeler

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı;

- a) Ev ya da hane halkı içerisinde ücretsiz olarak yerine getirilen ev içi emek, bakım emeği ve toplumsal yeniden üretim emeğinin hukuken tanınması,
- b) Ev emekçilerinin sosyal güvenlik haklarının güvence altına alınması,
- c) Ev işçilerinin insana yakışır çalışma koşullarına ve çalışma yaşamına ilişkin temel haklara erişiminin sağlanması,
- ç) Bakım hakkının temel bir sosyal hak olarak güvence altına alınması,
- d) Çocuk, yaşlı, engelli ve hasta bakım hizmetlerinin kamusal sorumluluk anlayışıyla yaygınlaştırılması,
- e) Bakım yükünün toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde adil biçimde paylaşılması,
- f) Kadınların ücretsiz bakım emeği nedeniyle sosyal güvenlik, çalışma yaşamından ve ekonomik bağımsızlıktan yoksun bırakılmasının önlenmesi,
- g) Merkezi idare, yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumlarının bakım hizmetlerine ilişkin görev ve sorumluluklarının düzenlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Kanun; ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğini sürekli olarak yerine getiren ev emekçilerini, ücret karşılığında ev hizmetlerinde çalışan ev işçilerini, çocuk, yaşlı, engelli ve bakıma ihtiyaç duyan bireylere evde bakım hizmeti sunan kişileri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Kanunda geçen;

- a) Bakanlık: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
- b) Bakım hakkı: Her bireyin yaşamı boyunca ihtiyaç duyduğu bakım hizmetlerine erişme ve bakım verme süreçlerinden doğan hakların bütünü,
- c) Bakım veren: Çocuk, yaşlı, engelli, hasta veya bakıma ihtiyaç duyan bireylere sürekli veya geçici olarak bakım hizmeti sunan kişiyi,
- ç) Ev içi emek: Hane halkının günlük yaşamının sürdürülmesi amacıyla yerine getirilen yemek hazırlama, temizlik, çamaşır, alışveriş, hane yönetimi ve benzeri faaliyetleri,
- d) Bakım emeği: Çocuk, yaşlı, engelli, hasta ve bakıma ihtiyaç duyan bireylerin günlük yaşam faaliyetlerini sürdürebilmeleri amacıyla yürütülen fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal destek faaliyetlerini,
- e) Toplumsal yeniden üretim emeği: Toplumun ve ekonomik yaşamın sürdürülebilirliğini sağlayan, bireylerin günlük yaşamlarının yeniden üretimine katkı sunan ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğinin bütünü,
- f) Ev emekçisi: Herhangi bir ücret almaksızın kendi hanesinde ev içi emek ve bakım emeğini sürekli olarak yerine getiren ve zorunlu sigortalılığı gerektiren başka bir işte çalışmayan kişiyi,
- g) Ev işçisi: Ücret karşılığında bir gerçek kişinin veya hane halkının yanında ev hizmetlerinde çalışan kişiyi,

ğ) Kamusal bakım hizmeti: Merkezi idare ve yerel yönetimler tarafından çocuk, yaşlı, engelli ve bakıma ihtiyaç duyan bireylere yönelik sunulan bakım hizmetlerini,

h) Geçici bakım hizmeti (mola bakımı): Bakım veren kişinin dinlenme, sağlık, eğitim veya sosyal yaşama katılım hakkını kullanabilmesi amacıyla belirli sürelerle kamu tarafından sunulan bakım hizmetini,

1) Kurum: Sosyal Güvenlik Kurumunu,
ifade eder.

Temel ilkeler

MADDE 4- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Bakım hakkının temel bir sosyal hak olduğu,
 - b) Ücretsiz bakım emeğinin toplumsal ve ekonomik değer taşıdığı,
 - c) Toplumsal yeniden üretim emeğinin görünür kılınmasının sosyal devlet ilkesinin gereği olduğu,
 - ç) Bakım hizmetlerinin yalnızca aile bireylerinin değil, kamunun ve toplumun ortak sorumluluğu olduğu,
 - d) Bakım yükünün toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde paylaşılması gerektiği,
 - e) Kadınların ücretsiz bakım emeği nedeniyle sosyal güvenlikten yoksun bırakılamayacağı,
 - f) Ev işçilerinin diğer işçilerle eşit çalışma haklarına sahip olduğu,
 - g) Çocukların üstün yararı, engelli bireylerin bağımsız yaşam hakkı ve yaşlı bireylerin insan onuruna yakışır yaşam hakkının gözetileceği,
 - ğ) Bakım politikalarının kadın örgütleri, engelli örgütleri, sendikalar, yerel yönetimler ve ilgili meslek örgütlerinin katılımıyla oluşturulacağı,
- esas alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Ev Emekçileri ve Bakım Verenlerin Hakları

Ev içi emek ve bakım emeğinin tanınması

MADDE 5- (1) Ücretsiz ev içi emek, bakım emeği ve toplumsal yeniden üretim emeği sosyal güvenlik hukuku bakımından sigortalılık olarak kabul edilir.

(2) Bu kapsamda geçen süreler yaşlılık sigortası bakımından hizmet süresi olarak değerlendirilir.

(3) Ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğinin yerine getirilmesi nedeniyle ücretli çalışma yaşamından ayrılan kişilerin sosyal güvenlik hakları korunur.

Destek hizmetleri

MADDE 6- (1) Çocuk, yaşlı, engelli veya hasta bakımını sürekli olarak üstlenen kişiler; psikososyal destek, bakım eğitimi, hukuki danışmanlık, rehabilitasyon hizmetleri, mesleki eğitim haklarından ücretsiz yararlanır.

Geçici bakım hizmeti

MADDE 7- (1) Bakım veren kişinin dinlenme, sağlık hizmetlerinden yararlanma, eğitim alma, çalışma yaşamına katılma veya sosyal yaşama iştirak edebilmesi amacıyla geçici bakım hizmeti sunulur.

(2) Geçici bakım hizmetleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile yerel yönetimler tarafından ücretsiz sağlanır.

(3) Bu hizmetlerden yararlanılması bakım yardımının kesilmesine neden olmaz.

Dinlenme hakkı

MADDE 8- (1) Sürekli bakım hizmeti sunan kişiler yılda en az otuz gün geçici bakım hizmetinden yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Bu süre içerisinde bakım hizmeti kamu tarafından sağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal Güvenlik Hakları

Sigortalı sayılmayanlar

MADDE 9- (1) Bu Kanunun uygulanmasında, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu veya ilgili kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan sosyal güvenlik kuruluşlarına prim veya emeklilik keseneği ödemekte olanlar ile bu kuruluşlardan malullük veya yaşlılık aylığı ile daimî tam iş göremezlik geliri almakta olanlar veya aylık ya da gelir bağlanması için talepte bulunanlar, sigortalı sayılmazlar.

(2) Aynı kişinin birden fazla sosyal güvenlik statüsüne tabi olması hâlinde lehine olan sigortalılık hükümleri uygulanır.

Sigortalılığın başlangıcı

MADDE 10- (1) Ev emekçileri, on sekiz yaşını doldurmuş olmaları ve bu Kanunda öngörülen şartları taşımaları kaydıyla Kuruma başvurdıkları tarihten veya resen yapılacak tespit tarihinden itibaren sigortalı sayılır.

(2) Merkezi idare, Kurum, belediyeler ve ilgili kamu kurumları ev emekçilerinin tespitinde iş birliği yapar.

(3) Sigortalılık hakkı kişiye bağlı olup medeni durum, aile yapısı veya aynı hanede bakım emeği veren başka kişilerin bulunması gerekçe gösterilerek sınırlandırılmaz.

Sigorta kayıt ve tescili

MADDE 11- (1) Ev emekçilerinin kayıt ve tescil işlemleri Kurum tarafından yürütülür.

(2) Kayıt işlemleri; başvuru üzerine veya Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kayıtları, belediyeler, muhtarlıklar, sağlık kuruluşları ve diğer kamu kurumlarının kayıtları esas alınarak resen yapılır.

(3) Hiçbir kişi yalnızca başvuru yapmadığı gerekçesiyle bu Kanunla tanınan sosyal güvenlik haklarından mahrum bırakılamaz.

Tescilde esas alınacak kayıtlar

MADDE 12- (1) Sigortalıların kayıt ve tescil işlemlerinde kendilerinin temin ettiği belge, beyan ve kayıtlar esas alınarak valilik, kaymakamlık, il özel idaresi, belediye, muhtarlık ve nüfus idareleri kayıtları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtları esas alınır. Belirtilen bu merci, kurum ve kuruluşlar, Kurumun isteği üzerine her türlü bilgiyi ve belgeyi vermekle yükümlüdürler.

Sigortalılığın sona ermesi

MADDE 13- (1) Bu Kanun kapsamında sigortalı sayılanların sigortalılığı;

a) Ücretsiz ev emekçileri ve bakım emekçilerinin; faaliyetlerine son verdikleri tarihte, vefatları halinde, iş göremezlik raporu verilmesi veya istekleri halinde altmış beş yaşını aştıkları tarihte,

b) 5510 sayılı Kanun kapsamında zorunlu sigortalılığı gerektiren tam zamanlı bir işte çalışmaya başladıkları tarihte,
sona erer.

(2) Çocuk, yaşlı, engelli veya hasta bakımının geçici olarak kesintiye uğraması tek başına sigortalılığın sona ermesine neden olmaz.

(3) Sigortalılığın sona ermesine ilişkin işlemlerde bakım veren kişinin beyanı esas alınır. Aksi iddiaların ispat yükü idareye aittir.

Malullük aylığının hesaplanması

MADDE 14- (1) Malullük aylığı bağlanmasına hak kazanan sigortalıya ilgili maddede belirtilen basamaklardan son defa prim ödediği basamağa ait göstergenin katsayı ile çarpımının yüzde yetmişi oranında malullük aylığı bağlanır.

(2) Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda ise bu oran yüzde seksen olarak uygulanır.

Yaşlılık aylığının hesaplanması

MADDE 15- (1) Yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanan sigortalıya, bulunduğu basamakta en az bir tam yıl prim ödemiş olması şartıyla ilgili maddede belirtilen basamaklardan son defa prim ödediği basamak göstergesinin katsayı ile çarpımının yüzde yetmişi oranında yaşlılık aylığı bağlanır.

(2) Sigortalının bulunduğu basamakta en az bir tam yıl prim ödememiş olması halinde yaşlılık aylığı bir önceki basamak üzerinden hesaplanır.

(3) Yaşlılık aylığı, sigortalı kadın ise elli beş, erkek ise altmış yaşından sonra sigortalılığa devamda fazla olan her tam yaş için ve yirmi beş yıldan fazla prim ödediği her tam yıl için yüzde yetmiş oranı birer artırılarak hesaplanır.

(4) Yaşlılık aylığı herhalde yüzde doksan oranını geçemez.

Ölüm aylığının hesaplanması

MADDE 16- (1) Sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine bağlanacak aylığın tespit edilmesinde;

a) Sigortalının almakta olduğu malullük veya yaşlılık aylığı,

b) Sigortalının bağlanmasına hak kazanmış olduğu malullük veya yaşlılık aylığı veya kısmi yaşlılık aylığı,

c) Malullük aylığı bağlandıktan sonra kontrol muayenesi sebebi ile aylığı kesilen sigortalı için kesilmiş bulunan malullük aylığı,
esas alınır.

(2) Sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda malul sayılarak aylık bağlanmış veya aylık bağlanmasına hak kazanmış ise (a), (b) ve (c) bentlerinde esas tutulan aylıklarda bu nedenle yapılan artış oranı dikkate alınmaz.

(3) Ölüm aylığı, herhalde ölüm aylığının hesaplanmasına esas basamak göstergesi ile katsayının çarpımının yüzde doksanını aşamaz.

Primler

MADDE 17- (1) Bu Kanun kapsamında sigortalı sayılan ev emekçileri ile bakım verenlerin malullük, yaşlılık, ölüm ve genel sağlık sigortasına ilişkin primleri, 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırı üzerinden Hazine tarafından karşılanır.

(2) Ev emekçileri ve bakım verenler, daha yüksek yaşlılık aylığına hak kazanmak amacıyla prime esas kazançlarını artıracak şekilde isteğe bağlı ek prim ödeyebilirler. Bu kapsamda ödenen primler sigortalının emeklilik hesabında dikkate alınır.

(3) Ücretsiz bakım emeği ve ev içi emek nedeniyle çalışma yaşamına katılamayan veya çalışma yaşamından ayrılmak zorunda kalan kişilerin sosyal güvenlik hakları, gelir düzeyine, hane gelirine veya çalışma piyasasındaki durumlarına bağlı olarak sınırlandırılmaz.

(4) Bu Kanun kapsamında sağlanan sosyal güvenlik desteği, sosyal yardım niteliğinde olmayıp sosyal güvenlik hakkının gereği olarak karşılanır.

(5) Bu Kanun kapsamında Hazine tarafından karşılanan primler nedeniyle sigortalılar aleyhine herhangi bir hak kaybı doğmaz. Bu süreler malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları bakımından tam sigortalılık süresi olarak değerlendirilir.

Borçlanma

MADDE 18- (1) Bu Kanun kapsamında sigortalı sayılan veya sigortalı sayılma şartlarını taşıyan ev emekçileri ve bakım verenler; ücretsiz ev içi emek, bakım emeği veya bir işverene bağlı olmaksızın geçen sigortasız sürelerini, 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde belirlenen esaslar çerçevesinde borçlanabilirler.

(2) Ücretsiz ev içi emek ve bakım emeği nedeniyle çalışma yaşamına katılamayan veya çalışma yaşamından ayrılmak zorunda kalan kişilerin borçlanma hakkı; gelir düzeyi, hane geliri, taşınır veya taşınmaz mal varlığı ya da sosyal yardım alma koşullarına bağlanamaz.

(3) Bu Kanun kapsamında borçlanılan süreler, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları bakımından sigortalılık süresi olarak değerlendirilir.

(4) Çocuk, yaşlı, engelli veya sürekli bakıma ihtiyaç duyan bireylere fiilen bakım verildiğinin belgelendirilmesi hâlinde, borçlanmaya esas sürelerin tamamı veya bir kısmına ilişkin primler Cumhurbaşkanınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde Hazine tarafından karşılanır.

Sağlık hakkı

MADDE 19- (1) Bu Kanun kapsamında sigortalı olanlar ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler genel sağlık sigortasından primsiz olarak yararlanır.

(2) Sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı bakım emeğinin devam etmesi şartına bağlanamaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ev İşçilerinin Çalışma Hakları

Ev işçilerinin iş hukuku kapsamı

MADDE 20- (1) Ev işçileri, bu Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça 4857 sayılı İş Kanununun kapsamındadır.

(2) Ev işçileri; ücret, çalışma süresi, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücretleri, yıllık ücretli izin, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla çalışma ücreti, eşit davranma ilkesi, sendikal haklar ve iş sağlığı ve güvenliği bakımından diğer işçilerle aynı haklardan yararlanır.

Uluslararası çalışma standartlarının gözetilmesi

MADDE 21- (1) Bu Kanunun uygulanmasında, ev işçilerine ilişkin uluslararası çalışma standartları ile Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İşe İlişkin 189 sayılı Sözleşmesinde benimsenen ilkeler gözetilir.

Yazılı iş sözleşmesi

MADDE 22- (1) Ev işçilerinin haklarını sınırlayan bireysel iş sözleşmesi hükümleri geçersizdir.

(2) Süresi otuz günü aşan ev hizmetlerinde yazılı iş sözleşmesi yapılması zorunludur.

(2) İş sözleşmesinde en az; işin niteliği, çalışma süresi, ücret, dinlenme süreleri, barınma koşulları (yatılı çalışma hâlinde), sosyal güvenlik yükümlülükleri belirtilir.

Ayrımcılık ve şiddet yasağı

MADDE 23- (1) Ev işçileri; cinsiyet, dil, etnik köken, engellilik, yaş, din, mezhep, siyasi düşünce veya benzeri nedenlerle ayrımcılığa tabi tutulamaz.

(2) Ev işçilerine yönelik fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel şiddet ile mobbing yasaktır.

(3) Şiddet veya kötü muameleye maruz kalan ev işçileri hakkında koruyucu ve önleyici tedbirler gecikmeksizin uygulanır.

İş sağlığı ve güvenliği

MADDE 24- (1) Ev işçilerinin çalıştıkları konutlar bakımından işveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almakla yükümlüdür.

(2) Kimyasal maddeler, elektrikli ekipmanlar, ağır kaldırma, yüksekten düşme ve benzeri risklere karşı gerekli koruyucu ekipman işveren tarafından ücretsiz sağlanır.

(3) İş kazası ve meslek hastalığı hükümleri ev işçileri hakkında da uygulanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kamusal Bakım Hizmetleri

Kamunun sorumluluğu

MADDE 25- (1) Bakım hizmetleri sosyal devlet ilkesinin gereği olarak kamusal bir hizmettir.

(2) Merkezi idare ve yerel yönetimler; çocuk, yaşlı, engelli ve bakıma ihtiyaç duyan bireylerin bakım hizmetlerine erişimini sağlamakla yükümlüdür.

(3) Hiç kimse ekonomik yetersizlik nedeniyle bakım hizmetlerinden mahrum bırakılamaz.

Bakım hizmetlerinde erişilebilirlik

MADDE 26- (1) Kamusal bakım hizmetleri; hak temelli, ücretsiz, erişilebilir, ayrımcılık içermeyen ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetten bir anlayışla yürütülür.

Belediyelerin görevleri

MADDE 27- (1) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu elli binin üzerindeki belediyeler; çocuk gündüz bakım merkezleri, yaşlı gündüz yaşam merkezleri, engelli gündüz yaşam merkezleri ve evde destek ve bakım birimleri kurmakla yükümlüdür.

(2) Bu hizmetler herkes için erişilebilir olacak şekilde planlanır ve sunulur.

Ulusal Bakım Politikası

MADDE 28- (1) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ilgili kamu kurumları, yerel yönetimler, meslek örgütleri, kadın örgütleri, engelli örgütleri, sendikalar ve üniversitelerin katılımıyla beş yıllık Ulusal Bakım Politikası Belgesi hazırlar.

(2) Politika belgesi, bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, bakım emeğinin görünür kılınması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesine yönelik hedefleri içerir

Bakım hizmetlerinin izlenmesi

MADDE 29- (1) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, bakım hizmetlerinin niteliği, yaygınlığı ve erişilebilirliğine ilişkin yıllık izleme raporu hazırlar.

(2) Rapor kamuoyuna açık olarak yayımlanır ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.

ALTINCI BÖLÜM

Değiştirilen ve Son Hükümler

Hüküm bulunmayan hâller

MADDE 30- (1) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde, 5510 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır.

MADDE 31- 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun ek 7 nci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir

“Evde bakım yardımının belirlenmesinde yalnızca gelir ölçütü esas alınamaz. Bakıma ihtiyaç düzeyi, bakım yükünün yoğunluğu, bakım veren kişinin sosyal güvenlik durumu, hane içerisindeki bakım sorumluluğu ve bakım hizmetinin niteliği birlikte değerlendirilir.

Evde bakım yardımından yararlanan bakım verenlerin uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin primleri Hazine tarafından karşılanır.”

MADDE 32- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 33- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“cc) Bakım hizmetlerinin planlanması, koordinasyonu ve sunulmasına yönelik bakım merkezleri kurmak, evde bakım ve destek hizmetleri yürütmek.”

MADDE 34- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “meslek ve beceri kazandırma;” ibaresinden sonra gelmek üzere “kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ve bakıma ihtiyaç duyan bireylere yönelik gündüzlü bakım merkezleri, evde destek hizmetleri ve geçici bakım hizmetlerini kurma veya kurdurma;” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 35- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 36- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 25- Ücretsiz ev içi emek ve bakım emeğini sürekli olarak yerine getiren, uzun vadeli sigorta kolları bakımından zorunlu sigortalılığı gerektiren başka bir işte çalışmayan ev emekçileri ile evde bakım hizmeti sunan bakım verenler bu Kanun kapsamında 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı sayılır. Bu kişilerin malullük, yaşlılık, ölüm ve genel sağlık sigortası primleri prime esas kazanç alt sınırı üzerinden Hazinece karşılanır. İlgili kişiler isteğe bağlı olarak daha yüksek prime esas kazanç üzerinden ek prim ödeyebilir. Bu kapsamda geçen sigortalılık süreleri yaşlılık aylığı hesabında dikkate alınır. Bu kişilerin sigortalılık başlangıcından önce ücretsiz bakım emeği ve ev emekçisi olarak fiilen geçirdikleri ve belgelendirilen süreler, bu Kanun hükümlerine göre borçlanılabilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 37- 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yönetmelik

MADDE 38- (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yürürlük

MADDE 39- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 40- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.